

Ár 2014, föstudaginn 17. október, er fundur haldinn í úrskurðarnefnd um viðskipti við fjármálafyrirtæki.

Mætt eru: Haukur Guðmundsson, formaður, Geir Arnar Marelsson, Hildigunnur Hafsteinsdóttir, Jóhann Tómas Sigurðsson og Elísabet Júlíusdóttir.

Fyrir er tekið **mál nr. 83/2014:**

M
gegn
F

og kveðinn upp svohljóðandi

ú r s k u r ð u r :

I.

Málsmeðferð.

Málsaðilar eru M, hér eftir nefndur sóknaraðili, annars vegar og F, hér eftir nefndur varnaraðili, hins vegar.

Málið barst úrskurðarnefndinni 15. júlí 2014, með kvörtun sóknaraðila, dagsettri 10. júlí 2014. Með bréfi nefndarinnar, dagsettu 17. júlí 2014, var kvörtunin send varnaraðila og honum gefinn kostur á að tjá sig um hana og skýra sjónarmið sín. Svör varnaraðila bárust með bréfi dagsettu 1. september 2014. Var bréfið sent sóknaraðila, með bréfi nefndarinnar, dagsettu 2. september 2014, og honum gefinn kostur á að koma á framfæri athugasemdum sínum. Athugasemdir bárust með bréfi, dagsettu 22. september 2014.

Málið var tekið fyrir á fundi nefndarinnar 17. október 2014.

II.

Málsatvik.

Sóknaraðili gerði bílasamning við forvera varnaraðila sem síðar var talinn ólöglega gengistryggður í skilningi laga nr. 38/2001 um vexti og verðtryggingu. Var samningurinn endurreiknaður á grundvelli laga nr. 151/2010 og greiddi varnaraðili sóknaraðila kr. 3.705.305 vegna ofgreiðslu á samningnum.

Þann 29. desember 2011 undirritaði sóknaraðili samning um sértæka skuldaaðlögun hjá varnaraðila. Greiðslugeta sóknaraðila var talin geta staðið undir 70% af fasteignaveðkröfum. Skuldir sóknaraðila voru færðar að áætlaðri greiðslugetu hans. Varnaraðili var eini kröfuhafinn sem átti aðild að samningi sóknaraðila um sértæka skuldaaðlögun. Samkvæmt samningnum skyldu kröfur varnaraðila að fjárhæð kr. 17.164.055 færðar til afskrifta að liðnum þremur árum ef sóknaraðili hefði þá staðið við þær greiðslur er honum bar að greiða til varnaraðila samkvæmt skuldaaðlögunarsamningnum. Þá voru kr. 6.735.000 sett á biðlán og greiðslur af því skyldu hefjast að skuldaaðlögunartímabili loknu.

Þann 6. desember 2013 barst sóknaraðila tilkynning um endurútreikning á samningi/láni nr. X, í kjölfar dóma Hæstaréttar í málum nr. 600/2011 og 464/2012. Tilkynntist sóknaraðila að hann hefði ofgreitt af umræddum samningi sem næmi kr. 988.994 og yrði því ráðstafað inn á afskrift hjá varnaraðila.

Þann 16. febrúar 2014 sendi lögfræðingur sóknaraðila varnaraðila bréf þar sem þess var krafist að inneign skv. endurútreikningi, dags. 6. desember 2013, yrði lögð inn á reikning hans. Varnaraðili hafnaði kröfunni þann 21. febrúar 2014.

Sóknaraðili skaut málinu til nefndarinnar með kvörtun dagsettri 10. júlí 2014.

III.

Umkvörtunarefni.

Sóknaraðili krafðist þess upphaflega 1) að skorið verði úr um hvort eignarrétturinn á umræddu ofteknu fé hafi með einhverjum hætti getað yfirfærst að lögum frá sóknaraðila til bankans með því einu að bankinn hafi ofrukkað sóknaraðila á grundvelli ólöglegs samnings, 2) sé svar við 1) að eignarrétturinn hafi ekki skipt um hendur er úrskurðarnefnd beðin um að úrskurða um hvort slík „krafa“ sé þá tæk til skuldajafnaðar skv. almennum reglum kröfuréttar, 3) að skuldajöfnuði sem mál þetta snýst um verði hnekkt, 4) að fjármunum þeim, kr. 988.994, sem urðu til við endurreikning verði skilað auk dráttarvaxta frá dagsetningu endurreiknings til greiðsludags.

Í lokaathugasemdum sóknaraðila féllst hann á að kröfur hans varðandi liði 1 og 2 væru ekki fyllilega skýrar en áréttaði að innihald erindis hans til úrskurðarnefndar væri í hnotskurn það hvort varnaraðila hafi verið heimilt að skuldajafna ofteknu fé á móti sértækum skuldaaðlögunarsamningi hans við bankann sem væri í fullum skilum.

Sóknaraðili kveðst kvarta yfir afgreiðslu bankans þar sem ekki verði séð með hverjum hætti hann hafi getað eignast féð sem sóknaraðili hafi ofgreitt á grundvelli ólöglegs samnings. Að mati sóknaraðila vanti upp á að skilyrðum kröfuréttarins til skuldajafnaðar sé fullnægt. Annars vegar hafi eignarrétturinn á hinu oftekna fé aldrei yfirfærst til bankans og af því leiði að bankinn eigi enga kröfu til að skuldajafna og hins vegar skorti upp á það skilyrði að krafan sé gjaldfallin til að hún sé tæk til skuldajafnaðar en sóknaraðili sé ekki í vanskilum við bankann.

Sóknaraðili vísar til þess að með skírskotun til eignarréttarins sem varinn sé m.a. í stjórnarskrá verði ekki séð með hvaða hætti eignarrétturinn á umræddum ofgreiðslum hafi getað skipt um hendur fyrir ólögsmætisgjörning og að bankanum hafi þannig verið í sjálfsvald sett hvernig hann ráðstafaði þeim fjármunum sem hann hafi fengið með ólögsmætum hætti. Sú staðreynd að féð hafi verið komið inn á reikninga bankans hafi byggt á lögleysisgjörningi sem Hæstiréttur hafi dæmt ólöglegan og að hann skyldi endurreiknaður til leiðréttingar þar sem ofgreitt hafi verið skv. hinum ólöglega samningi. Það sé því á hendi sóknaraðila eins að ráðstafa umræddum ofgreiðslum en ekki bankans sem beri einungis þá skyldu að skila fénu til réttis eiganda óháð öðrum skuldbindingum hans við bankann rétt eins og aðrir lögaðilar sem með ólögsmætum hætti komist yfir fjármuni annarra.

Sóknaraðili vísar til þess að hann hafi gert samning um sértæka skuldaaðlögun í gegnum varnaraðila og hafi þar verið innifaldar flestar hans skuldbindingar og settar á greiðslusamning. Sóknaraðili sé því ekki í vanskilum við bankann að lögum.

Sóknaraðili bendir á að bankinn vísi til úrskurðar úrskurðarnefndar um viðskipti við fjármálafyrirtæki nr. 83/2013 máli sínu til stuðnings. Telur sóknaraðili

Því fara fjarri að um sambærileg mál sé að ræða þar sem sjá megi að í því máli hafi „inneign“ verið skuldajafnað á móti vanskilum sem ekki eigi við í tilfelli sóknaraðila.

Sóknaraðili byggir á því að almennar reglur kröfuréttarins geri ráð fyrir að hægt sé að skuldajafna gjaldföllnum kröfum að ákveðnum skilyrðum uppfylltum. Sóknaraðili telur að þrátt fyrir að í tilvitnuðum úrskurði þar sem fjármálafyrirtæki hafi verið heimilað að skuldajafna ofgreiðslunni á móti gjaldföllnum kröfum sem viðskiptamaður hafi átt þá sé ekki um að ræða sambærileg mál. Í máli þessu sé ekki um vanskil að ræða heldur samning um greiðsluplan sem ekki sé í vanskilum og því skorti á það skilyrði kröfuréttarins að krafan sé fallin í gjalddaga.

Sóknaraðili telur of langt seilst að heimila fjármálafyrirtæki að skuldajafna fjármunum fengnum með ólögmetisgjörningi jafnvel þótt öll almenn skilyrði kröfuréttarins væru uppfyllt að öðru leyti þar sem að lögum hafi yfirfærsla á eignarrétti á fénu alls ekki orðið. Beri því fjármálafyrirtæki þá einu skyldu að skila hinu oftekna fé vegna ólögmetisgjörningsins til löglegs eiganda þess hvað sem öðrum samningum við bankann líði.

Sóknaraðili vísar til þess að samkvæmt skilningi hans sé fé það sem ofgreitt hafi verið til bankans vegna hins ólöglega samnings ekki tækt til skuldajafnaðar þar sem ekki sé um venjubundna kröfu að ræða sem verði til í eðlilegum viðskiptum, hvað þá að um sé að ræða samrætta kröfu í skilningi kröfuréttar eins og bankinn haldi fram sem séu hæfar til að mætast hvað varði efndir og eðli krafna. Telur sóknaraðili að endurheimturéttur hans á hinu oftekna fé sé ótvíræður og hið ofgreidda fé sé alls ekki tækt til skuldajafnaðar skv. almennum reglum eins og bankinn telji.

Sóknaraðili telur að ekki verði fram hjá því litið að ákvæðið um bann við tengingu við erlendan gjaldeyri hafi legið fyrir með skýrum hætti í lögum á þeim tíma sem samningurinn hafi verið gerður og hafi bankinn verið grandvís um ólögmeti gjörningsins að mati sóknaraðila. Sóknaraðili telur að aðstöðumunur aðila hvað þekkingu á fjármálagjörningum varði sé hróplega mikill. Samkvæmt skilningi sóknaraðila og almennum málskilningi kallist það ekki eðlilegir viðskiptahættir og verði aldrei sett jafnfætis við löglega tilkomnar reglur eða inneignir eftir atvikum sem tækar væru til skuldajafnaðar eftir almennum reglum kröfuréttarins.

IV.

Athugasemdir varnaraðila.

Varnaraðili krefst þess að kröfum sóknaraðila verði hafnað.

Varnaraðili byggir á þeirri meginreglu kröfuréttar að honum hafi verið heimil skuldajöfnun í umrætt sinn. Hafi öll skilyrði skuldajafnaðar verið til staðar. Um gagnkvæmar kröfur hafi verið að ræða milli sömu aðila. Kröfurnar hafi verið hæfar til að mætast hvað varðar efndir og eðli krafna. Sóknaraðili hafi verið í skuld við varnaraðila sem numið hafi hærrí fjárhæð en sú krafa er sóknaraðili hafi eignast á hendur varnaraðila vegna endurreikninga bílasamningsins.

Varnaraðili telur að kröfur sóknaraðila séu að mestu leyti á grundvallarmisskilningi byggðar, sbr. sérstaklega fyrsta og annan kröfulið í kvörtun sóknaraðila. Þar sé að finna vangaveltur sóknaraðila um það hvort eignarréttur á hinu oftekna fé hafi færst á milli aðila. Verði ekki séð hvaða þýðingu sú spurning hafi enda sé á því byggt af hálfu varnaraðila að sóknaraðili hafi eignast kröfu á hendur varnaraðila vegna hinna ofgreidda fjármuna, m.ö.o. að sóknaraðili eigi kröfuna. Varnaraðili eigi hins vegar á sama tíma kröfur á hendur sóknaraðila sem varnaraðili hafi lýst sem gagnkröfum til skuldajafnaðar við fyrnefnda kröfu sóknaraðila.

Varnaraðili vísar til þess að rökstuðningur sóknaraðila virðist skv. kvörtun hans, byggja á því að eignarrétturinn á hinu ofgreidda fé hafi ekki færst til varnaraðila og „af því leiði að bankinn á enga kröfu til að skuldajafna“. Verði þessi rökstuðningur sóknaraðila ekki skilinn á annan veg en þann að hann telji varnaraðila með einhverjum hætti halda því fram að bankinn sé eigandi endurkröfu hins ofgreidda fjár og skuldajöfnuður byggji á þeirri röksemd. Slíkt sé hins vegar alrangt og sé það óumdeilt að það sé sóknaraðili sem átt hafi þá kröfu á hendur varnaraðila. Vangaveltur sóknaraðila um eignarrétt að hinu ofgreidda fé hafi því enga þýðingu enda ætti sóknaraðili vart kröfu á hendur varnaraðila hafi eignarrétturinn færst til varnaraðila. Varnaraðili byggir aftur á móti á því að eiga gilda gagnkröfu vegna krafna sem ekki fáist greiddar eftir samning um sértæka skuldaaðlögun sóknaraðila.

Varnaraðili telur málatilbúnað sóknaraðila hvað þetta varði svo óljósan og órökstuddan að bankinn telji að varðað gæti frávísun frá nefndinni, sbr. e-lið 6. gr. samþykktu fyrir úrskurðarnefnd um viðskipti við fjármálafyrirtæki, þó ekki sé gerð sérstök krafa um það af hálfu varnaraðila.

Varnaraðili vísar til þess að kröfu sóknaraðila á hendur varnaraðila varðandi endurreikning bílasamningsins verði ekki jafnað við innstæðu. Um sé að ræða peningkröfu sem sóknaraðili hafi eignast á hendur varnaraðila um endurheimtu ofgreidds fjár. Krafa sóknaraðila byggist því á endurheimturétti en sé ekki innstæða eða krafa sem jafnað verði við innstæðu, enda ekki um þá aðstöðu að ræða að sóknaraðili hafi afhent varnaraðila fjármunina til varðveislu og ávöxtunar. Almenna reglan sem sóknaraðili virðist vísa til um að bönkum og sparisjóðum sé almennt ekki heimilt að skuldajafna kröfu á hendur viðskiptamanni á móti innstæðu hans hjá viðkomandi banka eða sparisjóði eigi ekki við í þessu tilviki. Um sé að ræða gagnkvæmar peningkröfur.

Varnaraðili bendir á að sóknaraðili byggji á því að skuldajöfnuður geti ekki náð fram að ganga þar sem varnaraðili eigi ekki gjaldfallnar kröfur á hendur sóknaraðila. Varnaraðili hafnar alfarið málatilbúnaði sóknaraðila hvað þetta varði. Fyrir liggir að varnaraðili eigi umtalsverðar kröfur á hendur sóknaraðila sem fallnar séu í gjalddaga skv. skilmálum sínum en fyrir liggir að afskrifa skuli samkvæmt skuldaaðlögunarsamningi. Þó svo mælt sé fyrir um tímabundna frýstingu krafanna telur varnaraðili að líta verði til þess að gert sé ráð fyrir að kröfurnar séu færðar til afskrifta í lok samningstímans og líta verði til þess að kröfurnar væru skv. efni sínu í gjalddaga fallnar. Hafi sóknaraðili ekki sýnt fram á að skilyrði skuldajafnaðar séu ekki uppfyllt. Telur varnaraðili að sóknaraðili geti auk þess ekki haft réttmætar væntingar til þess að fá greiddar kr. 988.994 frá varnaraðila en á sama tíma muni sóknaraðili ekki greiða kröfur varnaraðila að ríflega tífaldri þeirri fjárhæð eða kr. 11.501.975. Telur varnaraðili sömuleiðis að sjónarmið um óréttmæta auðgun komi jafnframt í veg fyrir að skuldajöfnuðinum verði hnekk og sóknaraðili fái fjárhæðina greidda þegar svo sé ástatt.

Varnaraðili byggir á því að hafi sá sem eignist kröfur á hendur kröfuhafa fengið samþykktu skuldaaðlögun gangi sú krafa á móti þeim hluta samningskrafna kröfuhafans sem ekki fáist greiddur samkvæmt skuldaaðlögunarsamningi.

Varnaraðili vísar til þess að staða skuldara raskist ekki, enda hefði tilvist inneignar við gerð samnings einungis þýtt að skipting á greiðslum milli kröfuhafa hefði breyst eða afskrift minnkað, en ekki heildargreiðslubyrði, enda sé hún miðuð við ætlaða greiðslugetu skuldara. Inneign megi jafna til eigna sem sóknaraðila hefði verið gert að selja til þess að grynna á þeim skuldum sem ella hefðu fallið undir samning um skuldaaðlögun, eins og rakið sé í 1. mgr. „almennra upplýsinga um

skuldaaðlögun“, sem fylgi með samningi sóknaraðila. Þar sé gert ráð fyrir því að skuldaaðlögun geti eftir atvikum átt sér stað með sölu eigna, eftirgjöf krafna eða hlutfallslegri lækkun þeirra. Að mati varnaraðila þyki ekki skipta meginmáli hvort eign komi inn við gerð samnings eða síðar enda sé algengt að sala eigna fari fram eftir að samningur sé gerður. Önnur regla hefði í för með sér mismun, engin áhöld séu um að inneign hefði gengið upp í skuldir hjá þeim sem fengið hefðu endurreikning skömmu áður en skuldaaðlögunarsamningur hafi verið gerður.

Varnaraðili telur að ekkert í samkomulagi um skuldaaðlögun takmarki rétt kröfuhafa til skuldajafnaðar, enda sé ekki utan um það úrræði sá lagarammi að jafnað verði til greiðsluaðlögunar eða nauðasamninga. Til að mynda eigi ekki við ákvæði laga um að gagnkrafa verði að hafa stofnast á tilteknum tíma fyrir fresttag.

Varnaraðili vísar til þess að líta beri til þess að samningskröfur séu ekki fallnar niður fyrr en við lok skuldaaðlögunartímabils sem sé í tilviki sóknaraðila í ársbyrjun 2015, hafi sóknaraðili staðið í skilum með greiðslur samkvæmt samningnum. Varnaraðili hafi því ekki tilkynnt sóknaraðila um endanlega eftirgjöf krafna að svo komnu máli. Af þeirri ástæðu einni sé tæpast unnt að verða við kröfu sóknaraðila.

Varnaraðili vísar máli sínu til stuðnings til úrskurðar úrskurðarnefndar um viðskipti við fjármálafyrirtæki nr. 83/2013.

V.

Niðurstaða.

Með vísan til skýringa sóknaraðila í lokaathugasemdom hans lýtur ágreiningur aðila lýtur að því hvort varnaraðila hafi verið heimilt að skuldajafna kröfu vegna afskrifta lána á móti kröfu sóknaraðila um endurgreiðslu ofgreidds fjár. Enda þótt kröfum og málsástæðum sé blandað saman í upphaflegri kröfugerð sóknaraðila virðist þessi skilningur á kröfugerðinni hafinn yfir vafa og málatilbúnaður varnaraðila hafa miðast við hann. Er því ástæðulaust að vísa málinu frá vegna þessa ágalla.

Í íslenskum rétti hefur verið talið að heimild fjármálafyrirtækja til að skuldajafna peningakröfum sem þau eignast á viðskiptamenn sína við innstæður eða önnur fjárhagsleg réttindi sem viðskiptamaðurinn á í viðkomandi banka eða sparisjóði sé miklum takmörkunum háð.

Til þess að skuldajöfnuður komi yfirleitt til greina þurfa þó ákveðin grunnskilyrði að vera uppfyllt. M.a. er ekki unnt að skuldajafna ógjaldfallinni kröfu við gjaldfallna.

Þegar krafa sóknaraðila á hendur varnaraðila varð gjaldkræf, þann 6. desember 2013, átti varnaraðili tiltekin kröfuréttindi á hendur sóknaraðila. Staða þeirra var með þeim hætti, að þótt skuldinar hefðu áður verið í vanskilum, höfðu aðilar máls þessa ákveðið að semja um uppgjör þeirra og eftirgjöf að hluta með nýjum skilmálum. Skilmálarnir fólu í sér afborgunarkjör þar sem sóknaraðili skyldi greiða tiltekna upphæð mánaðarlega í tiltekinn tíma, en kr. 6.735.000 var sett á biðlán og skyldu greiðslur hefjast af því eftir þrjú ár, að skuldaaðlögunartímabilinu loknu. Skyldu aðrar skuldir færðar til afskrifta að þremur árum liðnum frá undirritun samningsins, yrði staðið við afborganir og engin atvik kæmu upp er kynnu að valda ógilding. Samningurinn er skilyrtur við að sóknaraðili efni hann á þessum tíma og verður skilinn þannig að ella rakni við upphafleg kröfuréttindi varnaraðila, eins og ekkert hefði verið um þau samið.

Í skilmálum samningsins, sem sóknaraðili virðist ekki hafa samið, eru engir fyrirvarar um fjárhagsleg réttindi sem sóknaraðili kann að eignast á þessum þriggja

ára tíma. Ekki er því haldið fram að sóknaraðili hafi vanefnt samning þennan, sem er skuldbindandi fyrir báða aðila.

Að þessu virtu er útilokað að líta svo á að varnaraðili hafi átt gjaldfallna kröfu til að skuldajafna á móti kröfu sóknaraðila. Verður því fallist á kröfu sóknaraðila um endurgreiðslu að fjárhæð kr. 988.994, sbr. úrskurði úrskurðarnefndar um viðskipti við fjármálafyrirtæki nr. 42/2014 og 54/2014.

Í samræmi við 3. mgr. 5. gr. laga nr. 38/2001 um vexti og verðtryggingu reiknast dráttarvextir af kröfu sóknaraðila að liðnum mánuði frá því hann setti kröfu sína um útgreiðslu fram þann 16. febrúar 2014.

Ú r s k u r ð a r o r ð:

Varnaraðili, F, skal endurgreiða sóknaraðila, M, kr. 988.994, með dráttarvöxtum samkvæmt III. kafla vaxtalaga frá 16. mars 2014.

Reykjavík, 17. október 2014.

Haukur Guðmundsson

Geir Arnar Marelsson

Jóhann Tómas Sigurðsson

Hildigunnur Hafsteinsdóttir

Elísabet Júlíusdóttir